

відчуження частки, укладеного з порушенням права переважної купівлі частки є неналежним способом захисту.

На підставі викладеного, слід відзначити доцільність врахування досліджених прогалин і суперечностей при формуванні змін та доповнень до актів цивільного законодавства у зв'язку з їх майбутнім оновленням. При цьому основна увага має приділятися вже наявним прогалинам і суперечностям, виявленим в процесі застосування цивільно-правових норм судами при вирішенні цивільних справ, вирішення яких має базуватися на досягненнях цивілістичної науки та результатах судової практики.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. (з наступними змінами та доповненнями станом на 31.10.2018) // URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
2. Дзера І.О. Деякі питання визнання права власності за статтею 392 Цивільного кодексу України // Підприємництво, господарство і право. - 2018 № 5. –С.19-24.]
3. Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду. № 2019/1. -С. 36 / URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/daidjest_6.pdf.
4. Лист Верховного Суду України від 01.07.2013 р. // URL: https://protocol.ua/ua/analiz_deyakh_pitan_zastosuvannya_sudami_zakonodavstva_pro_pravo_vlasnosti_pri_rozglyadi_tsivilnih_sprav/
5. Постанова Великої Палати Верховного Суду України від 18. 12.2018 р. у справі № 908/1754/17 <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78977551>.

Ключові слова: захист права власності, визнання права власності, захист права спільної часткової власності

Keywords: property right protection, recognition of the property rights, protection of the right of partial joint property

*Еннан Руслан Євгенович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права інтелектуальної власності
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ТА СУМІЖНИХ ПРАВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

З огляду на те, що нормативно-правові акти різних зарубіжних країн, а також практика їх застосування відображають різні підходи щодо регулювання використання і поширення об'єктів авторських і суміжних прав, виражених в

цифровій формі, представляється доцільним розгляд питань також і про відповідальність Інтернет-провайдерів за розповсюдження інформації з порушенням авторських та суміжних прав. Це становить значний інтерес також у зв'язку з тим, що в деяких зарубіжних країнах дана система суперечить принципу вільного, широкого і збалансованого поширення інформації, який закріплений Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН «Питання, що стосуються інформації», де свобода інформації визнається щодо кожних людини, організації, держави. За загальним правилом жодна держава не має права обмежувати вільне поширення інформації на своїй території, якщо тільки зміст поширюваної інформації не порушує принципів міжнародного права, міжнародних договорів за участю цієї держави, міжнародних звичаїв, а також інших охоронюваних прав окремих осіб.

Правове регулювання поширення інформації в мережі Інтернет базується на принципах, які гарантують будь-якій державі право не тільки «на створення комп'ютерних мереж на своїй території, на участь в міжнародному обміні електронними даними», а й на захист від суспільно небезпечної інформації. Останнє також передбачається положеннями Конвенції Ради Європи про кіберзлочинність 2001 року, яка вступила в чинності 1 липня 2004 Конвенція торкається питань юрисдикції держав-учасниць, загальні принципи міжнародного співробітництва, регулює питання конфіденційності та обмеження використання інформації, встановлює конкретні заходи взаємодії держав-учасників. Конвенція про кіберзлочинність є одним з головних документів, що дозволяють забезпечити міжнародно-правове співробітництво в Інтернеті, хоча її юрисдикція поширюється в цілому на комп'ютерні мережі. Однак вона є і одним з фундаментальних документів, які відкидають притягнення до відповідальності постачальників зв'язку в мережі Інтернет, тим самим підтверджуючи висновки про неприпустимість в демократичній державі втручання постачальника послуг в процес передачі інформації.

Таким чином, для з'ясування проблематики охорони авторських і суміжних прав в мережі Інтернет за доцільне розгляд зарубіжного досвіду регулювання, зокрема в таких країнах як Великобританія і США. У Великобританії інтелектуальна власність розглядається як загальна понятійна категорія, що охоплює авторське і патентне право, правовий режим дизайну і товарних знаків, а також численні суміжні права. Великобританія належить до країн з англосаксонської правової системи (країнам загального права), де особлива роль в системі джерел права відводиться судовому прецеденту. У зв'язку з цим вкрай важливо визначення ролі закону і прецеденту в регулюванні і охорони інтелектуальної власності.

Найбільш класичний приклад захисту об'єктів авторського права в мережі Інтернет в праві Великобританії – Copyright, Designs and Patents Act 1988. У ньому перераховані деякі випадки вільного використання творів, що охороняються бібліотеками та архівами (ст. 38-43), а також навчальними закладами в тому, що стосується уривків з опублікованих творів (ст. 32). Копіювання документів, що знаходяться в електронній формі, дозволено в рамках ліцензії на їх використання (ст. 56). Будь-які копії сприймаються як порушення ліцензії, за винятком резервних копій, на які в разі пошкодження оригіналу поширюється дія оригінальної ліцензії. Покарання за використання, збут, виробництво об'єктів, захищених авторським правом, і тому подібні діяння (ст. 198) різні – від штрафу до тюремного ув'язнення (від 6 місяців до 1 року). Проте, оскільки статут в Великобританії зумовлює норму, яка повинна відповідати духу і загальним правилам, разом з нею діє Copyright and Related Rights Regulations 2003 – Документи, що наближує авторське право Великобританії до загальноєвропейського, тези якого викладені в Copyright Directive. Відповідно до ч. 2 ст. 8 п. 28A Copyright and Related Rights Regulations 2003 «авторське право на тексти, крім комп'ютерних програм, баз даних, або джерела в оригінальному вигляді: художньої літератури, живопису; музики або фільмів, не буде порушено створенням тимчасової копії, яка є перехідною або непередбаченою, котра є основою і єдина мета якої полягає в тому, щоб дозволити: передачу по мережі між третіми особами посередником, або законне використання, без комерційного використання». Де-юре дана стаття суперечить ст. 56 Copyright, Designs and Patents Act. Однак де-факто вона лише конкретизує її, пояснюючи, що передача інформації від однієї особи до іншої не є порушенням прав автора (за винятком перерахованих об'єктів). Таке пояснення для користувача Інтернету знімає відповідальність за використання, оскільки необхідність перевірки ліцензії виникає при зверненні до певних об'єктів. Тексти (в форматі Інтернет-сторінки, графіки і т.п.), відео і картинки з мережі є лише об'єктами, які передаються від користувача до користувача, хоча це не відмінняє їх початкову легальність.

Дещо інший підхід до регулювання відносин з використання об'єктів авторського права в Інтернеті застосовується в США. Федеральний закон про авторське право, прийнятий в 1976 р, в повній відповідності з міжнародними правилами копіювання містить засновані на принципі сумлінного використання положення, що стосуються репрографії. Вони допускають вільне фотокопіювання з метою освіти (в т.ч. розмноження для використання копій в навчальному класі), професійної підготовки або наукових досліджень (ст. 107), а також безкоштовне фотокопіювання бібліотеками та архівами (ст. 108)

здебільшого охоронюваних творів. Проте це можливо лише за умови, що відтворення або поширення здійснюється без наміру отримати пряму або опосередковану комерційну вигоду при поширенні великої кількості примірників або фонограм, виготовлених з одного і того ж матеріалу, без систематичного відтворення чи розповсюдження таких примірників або фонограм (п. 1 і 2 ст. 108 «g»). Незважаючи на відсутність профільного нормативного правового акта, що регулює захист авторських прав в мережі Інтернет, в США існує Закон про захист авторських прав у цифрову епоху, прийнятий в 1998 р В даний час це найбільш прогресивний документ, прийнятий з метою впорядкування правового регулювання охорони об'єктів авторських прав при їх використанні в мережі.

Істотною відмінністю американського підходу від англійського є те, що в США обмеження відповідальності за порушення авторського права визначено більш конкретно. Відповідно до Digital Millennium Copyright Act (sec. 202) охороні підлягають всі об'єкти авторського права, які знаходяться в Інтернеті. Однак будь-яка особа звільняється від відповідальності за їх порушення в силу незнання про порушення. Способом повідомлення про порушення може бути лист, телеграма або повідомлення по електронній пошті. І тільки якщо в розумний строк одержувач попередження не видалить об'єкт авторського права, до нього можуть застосовуватися норми відповідальності за порушення, а для видалення його з мережі залучається Інтернет-провайдер.

Що стосується визначення об'єкта авторського права, то під нього підпадають лише унікальні твори, які охороняються авторським правом. У США існує поняття «transformativeness», що застосовується в мережі Інтернет до неліцензійного використання об'єктів, що охороняються авторським правом. Охорона надається лише оригінальному твору, тоді як картинка або вміст сайту є, як правило, лише копією або частиною твору. Відповідно до прецедентом, створеним рішенням Верховного суду США «Feist Publications v. Rural Telephone Service 499 U. S. 340 «(1991), було визнано, що в відношенні компіляцій або творів, які не відповідають оригіналу, не може бути визнано порушення авторського права. Тим самим було визнано, що авторським правом охороняється лише оригінальний твір. Відносно порушення прав на них використовуються положення Закону про захист авторських прав у цифрову епоху, прийнятого 1998 року, який передбачає кримінальну відповідальність за порушення авторського права в мережі Інтернет. Закон про захист авторського права в галузі приватного відтворення передбачає кримінальне покарання за поширення піратських копій фільмів, зроблених до

офіційної прем'єри. А за розповсюдження копій охороняються авторським правом творів передбачається лише стягнення недоотриманої вигоди.

Право США передбачає компромісний варіант захисту авторських прав в мережі Інтернет, за яким захист проводиться без порушення прав на копіювання, передачу, обмін і отримання інформації. Закон виступає в ролі регулятора відносин, який прагне до їх врегулювання без створення спірних ситуацій. Якщо англійське законодавство не вважає порушенням передачу об'єктів, що охороняються авторським правом, в Інтернеті, то американське, не відмовляючись від захисту, намагається конкретизувати об'єкт і в разі виявлення факту поширення ліквідувати порушення, сприяючи особі, яка могла йому ненавмисно сприяти.

Законодавство Франції в сфері охорони авторських прав дотримується класичної схеми «droit d'auteur», де визнається перевага особистих немайнових прав автора. *Loisurle Droit d'Auteur et les DroitsVoisins dans la Soci t del'Information* – Закон про авторське право та інтелектуальної власності 2006 прийнятий відповідно до Copyright Directive – Європейської директиви про авторське право. Французьке авторське право захищає лише об'єкт, створений інтелектуальною працею автора (ст. 112-1 Закону). Об'єкти, які охороняються авторським правом, викладені в мережу Інтернет, охороняються нарівні з іншими творами. Французька судова практика у справах про порушення авторських прав в Інтернеті веде свій початок з 1997 року, коли було винесено рішення по справі про незаконне викладанні в мережу літературних творів. Зокрема суд вирішив, що спадкоємці автора володіє винятковим і моральним правом на літературний твір, таким чином, оголошуючи поза законом будь-яку публікацію його в Інтернеті. Рішення стало прецедентним, оскільки Закон не містить статей, які безпосередньо забороняли б інформацію, що містилася в мережі Інтернет.

За порушення авторського права у Франції передбачена кримінальна відповідальність (ст. 335-2, 335-4 Закону). Подібне порушення карається штрафом від 300 тис. Євро і строком тюремного ув'язнення до 3 років; за вчинення злочину організованою групою покладаються штраф до 500 тис. євро і ув'язнення до 5 років. У Франції відсутня різниця між порушенням французького і іноземного авторського права. Громадянство автора не має значення, якщо порушення сталося на території Франції. Захист авторського права у всесвітній мережі Інтернет має колізійні прив'язки до захисту авторського права за загальним правилом. Тому тенденції розвитку ведуть до посилення відповідальності (що властиво країнам концепції «droit d'auteur»), а

не до введення норм регулятивного характеру, наявних в праві США і Великобританії.

Ключові слова: авторське право; суміжні права; мережа Інтернет; міжнародний досвід; вільне використання творів

Keywords: copyright; related rights; Internet; international experience; free use of works

*Ємельянова Людмила Василівна,
кандидат юридичних наук, доцент, директор
Миколаївського юридичного коледжу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ ВИНИ У ПІСЛЯКЛАСИЧНОМУ РИМСЬКОМУ ПРАВІ

Римська юриспруденція загального поняття вини не виробила і відповідно у нормах римського права воно закріплене не було. Головна увага приділялась окремим видам вини, причому головний поділ лежав між умислом і необережністю (необачністю), як таким, що істотно відрізняються один від одного самим ставленням порушника до своїх дій. Вказаний підхід ускладнює визначення вини як категорії, що могла бути пов'язана давньоримськими договірними зобов'язаннями.

Умисел (*dolus*) – найбільш важка вина: особа навмисно спричиняє шкоду іншому. Ця форма вини була більш характерною у Римі для публічного права, а у приватному праві частіше була пов'язана з деліктами.

Однак «*dolus*» зустрічалась і в договірному праві. Зокрема, така вина мала місце, якщо будь-кого при укладенні договору навмисно вводили в оману, застосовували неприпустимі засоби у ході проведення переговорів перед угодою, шахраювали тощо [1, с.112].

Але все ж таки більш характерною для порушень в сфері договірного права була «*culpa*».

Буквально цей термін з латини перекладається як «вина», але римськими правниками, зазвичай, трактувалося як необачність, необачна вина, незловмисна провинність, що завдала збитки [1, с.94].

За час розвитку системи контрактів в Римі і у зв'язку із зміною підходів до визначення підстав і принципів відповідальності за порушення зобов'язань класифікація вини зазнала змін.